

Ontwikkeling passagiersvervoer Schiphol verbetert in 2003

Roberto Wekker

Schiphol is, naast de Rotterdamse haven, één van de twee belangrijke mainports van Nederland. In de afgelopen jaren heeft de wereldwijde economische teruggang in combinatie met een aantal op elkaar volgende calamiteiten geleid tot een ernstige crisis in de luchtvaartsector. Vooral de aanslagen van 11 september 2001 in de VS en het uitbreken van de SARS-epidemie hadden grote gevolgen voor de luchtvaart. Deze twee calamiteiten hebben het passagiersvervoer vanaf Schiphol in sterke mate beïnvloed. Hierdoor werd het zicht op de structurele ontwikkelingen in de luchtvaart vertekend. Uit seizoengecorrigeerde cijfers is gebleken dat sinds 2001 trendmatig gezien de maandelijkse groei van het passagiersvervoer vertraagde. In het tweede halfjaar van 2002 werd deze groei zelfs negatief. Vanaf mei 2003 is er echter weer een verbetering in de trendmatige groei van het passagiersvervoer te zien.

De gevolgen van 11 september en SARS

In de afgelopen jaren heeft de internationale luchtvaartsector geleden onder een reeks van incidenten en calamiteiten. Achtereenvolgens zijn dit geweest: de vrees voor het niet millennium-proof zijn van de vliegtuigtechnologie, de terroristische aanslagen van 11 september 2001 op het World Trade Center in New York en op het Pentagon in Washington en meer recent de oorlog in Irak en de uitbraak van de longaandoening SARS. De bomaanslag op het Indonesische eiland Bali in oktober 2002 had geen grootschalig effect op het passagiersvervoer vanaf Schiphol.

De vrees voor het niet millenniumproof zijn van de technologie in vliegtuigen heeft ertoe geleid dat er vanaf Schiphol naar schatting bijna 340 duizend passagiers minder vervoerd zijn. In het Europese vervoer vanaf Schiphol trad, met een geschatte afname van ongeveer 160 duizend passagiers, absoluut gezien het grootste millenniumeffect op. Procentueel heeft Europa ook het grootste aandeel in het internationale passagiersvervoer vanaf Schiphol, namelijk circa twee derde (zie kader continentale passagiers- en vrachtovervoer). Berekend als percentage van het gemiddelde maandelijkse passagiersvervoer van Europa was het millennium-effect voor dit continent met 7% echter het kleinst (zie tabel 1). Het relatief gezien grootste millenniumeffect was te zien in het passagiersvervoer op Amerika. Er werden van en naar dit continent in totaal 22% minder passagiers vervoerd ten opzichte van een normale maand. Het millenniumeffect kwam voor Afrika neer op bijna een zesde en voor Azië een tiende van het gemiddelde maandelijkse passagiersvervoer op deze twee continenten.

Seizoencorrectieprogramma

Het seizoencorrectieprogramma Census X12 is gebruikt om de cijfers van het passagiers- en vrachtovervoer te corrigeren voor de eventuele effecten van seizoenspatronen, kalenderinvloeden en bijzondere voorvallen. Hierdoor wordt een beter zicht verkregen op de onderliggende ontwikkeling. Zie bijvoorbeeld de verschillende lijngrafiekken van het continentale passagiersvervoer. De effecten van de bijzondere gebeurtenissen worden in X12 berekend met behulp van onder andere regressie-analyse. De correctiefactoren zijn geen exacte factoren maar schattingen.

Opgemerkt wordt dat de raming van het SARS-effect gezamenlijk plaats vond met die van de oorlog in Irak. Daar deze twee incidenten min of meer gelijktijdig optraden was het niet

mogelijk om de effecten onafhankelijk van elkaar te berekenen. Wanneer in de tekst gesproken wordt over het effect van SARS dan is dit inclusief het effect van de oorlog in Irak. De uitbraak van SARS had een grotere en meer langdurige impact op het passagiersvervoer dan de oorlog in Irak. De geraamde schattingen voor de perioden na juli 2003 zijn voor deze twee gebeurtenissen zeer klein. Dit betekent dat de effecten van de oorlog in Irak en SARS al nagenoeg weggeëbd zijn. Dit is consistent met persberichtgeving van de Schiphol Group.

De terroristische aanslagen van 11 september hadden van alle incidenten het grootste effect op het passagiersvervoer via Schiphol. In totaal bedraagt de geschatte afname bijna 1,5 miljoen passagiers. Dit is bijna de helft van het gemiddelde maandelijkse passagiersvervoer vanaf Schiphol. Het totale jaarlijkse aantal passagiers in 2002 bedraagt zo'n 40 miljoen.

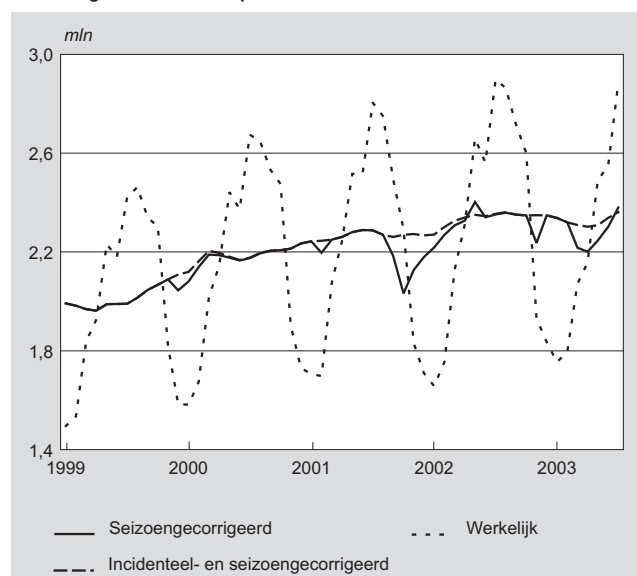
Tabel 1
Ramingen effecten calamiteiten passagiersvervoer Schiphol

	Millennium		11-9-2001		Irak & SARS	
	x1 000	% gmp ¹⁾	x1 000	% gmp	x1 000	% gmp
Europa	159	7	618	28	273	12
Afrika	22	16	87	63	38	28
Azië	36	10	344	99	86	25
Amerika	120	22	429	77	125	22
Totaal	337	10	1 477	46	522	16

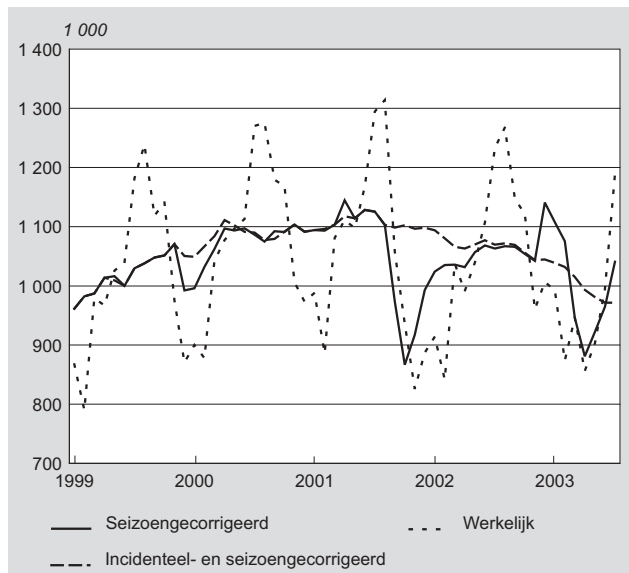
¹⁾ Percentage gemiddelde passagiersvervoer per maand per continent.

Het vervoer naar en van Europese bestemmingen kende absoluut gezien de grootste afname met circa 620 duizend passagiers. Voor Europa kwam het 11 september-effect neer op ruim een kwart van het gemiddelde maandelijkse passagiersvervoer op dit continent. Relatief gezien had het Europese passagiersvervoer hiermee van alle continenten het minste te lijden van deze calamiteit. Het passagiersvervoer op Azië incasseerde verhoudingsgewijs de grootste klap van 11 september. De totale passagiersafname

1. Passagiersvervoer Europa

2 Intercontinentale passagiersvervoer

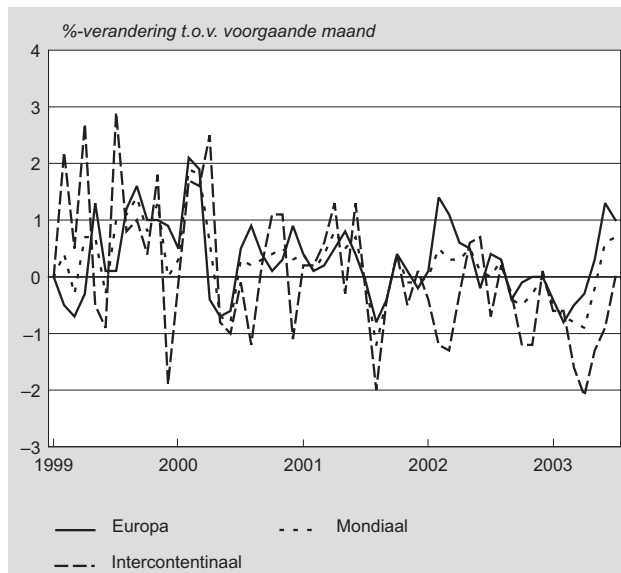
was namelijk gelijk aan bijna een gemiddelde maand passagiersvervoer op dit continent. Voor Amerika leidde 11 september relatief gezien tot een zeer forse daling in het passagiersvervoer, in totaal meer dan drie kwart van een normale maand passagiersvervoer op dit continent. Ook voor Afrika was de schade aanzienlijk, het geraamde verlies bedroeg ongeveer twee derde van het gemiddelde maandelijkse passagiersvervoer.

Nadat de effecten van 11 september in het najaar van 2002 waren weggeëbd kreeg Schiphol te maken met de gevolgen van de SARS-epidemie in het voorjaar van 2003. In totaal bedraagt het geraamde effect meer dan een half miljoen passagiers. Met een geschatte passagiersafname van ongeveer 275 duizend pakte SARS absoluut gezien het meest nadelig uit voor het Europese passagiersvervoer vanaf Schiphol. Relatief gezien echter was het verlies weer het kleinst in het Europese passagiersvervoer. Afrika had absoluut gezien de kleinste afname van passagiers door SARS, namelijk 38 duizend. Relatief, als percentage van het gemiddelde maandelijkse Afrikaanse passagiersvervoer, trad in dit continent met 28% echter het grootste SARS-effect op.

Verbetering passagiersvervoer sinds voorjaar 2003

Na enkele slechte jaren lijkt het erop dat het ergste leed in de luchtvaartsector geleden is. De trendmatige ontwikkeling van het mondiale passagiersvervoer vanaf Schiphol geeft sinds het voorjaar van 2003 namelijk een verbetering aan. Dit is vrijwel geheel te danken aan de groei van het passagiersaanbod vanuit Europa. Dit is relevant vanwege het toch al grote aandeel van Europa in het mondiale passagiersvervoer vanaf Schiphol. De onderlig-

3. Passagiersvervoer Schiphol, incidenteel- en seizoen gecorrigeerd

gende groei van het intercontinentale passagiersvervoer via Schiphol laat in juli een wisselend beeld zien. De trendmatige ontwikkeling van het passagiersvervoer van Amerika is verbeterd. Alleen voor Azië is de trendmatige ontwikkeling van het maandelijkse passagiersvervoer nog negatief (tabel 2).

Of het trendmatige herstel in het passagiersvervoer vanaf Schiphol zal doorgaan, zal in belangrijke mate afhangen van hoe op middellange termijn de wereldeconomie zich zal ontwikkelen. Het Centraal Planbureau voorziet in de Macro Economische Verkenning 2004 voor de tweede helft van 2003 dat de wereldeconomie zich licht herstelt en dat in 2004 dit herstel doorzet. Mits er zich geen nieuwe calamiteiten voordoen, zal Schiphol als mainport naar verwachting van de economische opleving kunnen profiteren.

Uitbundige groei vrachtvervoer vanaf Schiphol

Anders dan het passagiersvervoer ging het met het vrachtvervoer in de afgelopen jaren beter. In 1999 en 2000 waren er mindere perioden maar sinds 2001 is er sprake van een overwegend positieve ontwikkeling. In juli 2003 komt de trendmatige groei zelfs boven de 3% uit. Sinds 1999 had dat zich niet meer voorgedaan. Deze ontwikkeling wordt gedragen door het intercontinentale vrachtvervoer vanaf Schiphol. Dit is relevant gelet op het zeer grote aandeel van het intercontinentale vrachtvervoer vanaf Schiphol (zie kader continentale passagiers- en vrachtvervoer). Met het Europese vrachtvervoer gaat het al jarenlang slecht. Behalve korte perioden met een toename zoals begin 2003 blijft de maandelijkse groei van het Europese vrachtvervoer sinds 1999 trendmatig gezien afnemen.

Tabel 2
Maandelijkse groei passagiersvervoer

	Afrika		Azië		Amerika		Europa	
	werkelijk	trendmatig	werkelijk	trendmatig	werkelijk	trendmatig	werkelijk	trendmatig
	%							
2003-01	1,8	-2,7	4,5	-0,9	-6,0	0,2	-6,0	-0,4
2003-02	-5,3	0,4	-12,8	-1,8	-13,4	-0,2	-13,4	-0,8
2003-03	-1,8	-1,0	1,0	-3,4	16,7	-0,8	16,7	-0,5
2003-04	-12,1	-3,4	-17,4	-3,5	-4,0	-1,0	-4,0	-0,3
2003-05	-2,8	0,3	0,0	-3,0	10,5	-0,7	10,5	0,3
2003-06	5,1	-1,8	14,3	-2,1	9,3	-0,1	9,3	1,3
2003-07	29,5	1,5	28,9	-2,1	12,6	0,7	12,6	1,0

Het continentale passagiers- en vrachtvervoer

Europa neemt met 68% van het totaal de koppositie in het passagiersvervoer. Cijfers voor Oceanië ontbreken sinds april 2001. Bij benadering bedraagt het aantal passagiers voor dit continent ongeveer een kwart procent van het gemiddelde maandelijkse passagiersvervoer vanaf Schiphol.

In het vrachtvervoer vanaf Schiphol domineert de intercontinentale component. Opvallend is de flinke terugval in het Europese aandeel van het mondiale vrachtvervoer via Schiphol: vanaf 1999 liep het aandeel van 13% structureel terug tot 4% anno 2003.

Tabel 3
Vracht- en passagiersvervoer naar continenten ¹⁾

	Passagiersvervoer	Vrachtvervoer
	aandeel in %	
Oceanië	.	1
Afrika	4	10
Azië	11	48
Amerika	17	32
Europa	68	8

¹⁾ Gemiddelde 01-1999 t/m 07-2003.

4. Vrachtvervoer Schiphol, incidenteel- en seizoengecorrigeerd

